

<<< מצוה להעביר הלאה אם ע"י אימייל ואם ע"י הדפסה, להגדיל תורה ולהאדירה.

מאור אהרן

פרשת נצבים

כ"ט ט'. אתם נצבים היום

כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל. פרש"י וז"ל ראשיכם שבטיכם. ראשיכם לשבטיכם עכ"ל, וכתב בשפ"ח אות ג' וז"ל, דאם לא כן אלא ראשיכם ושבטיכם כל חד וחד בפני עצמו קשה ראשיכם למה לי מדכתיב שבטיכם גם הראשים בכלל וגם שאר הפרטים למה לי שהרי כולם בכלל שבטים הם בשלמא כשפירושו ראשיכם לשבטיכם יש לומר בתחילה נקט ראשיכם ואחר כך זקניכם ואחר כך שוטריכם ואחר כך כל ישראל החשוב חשוב קודם אבל אי הוה ראשיכם ושטריכם תרי מילי אם כן ראשיכם למה לי, עכ"ל. ויתכן לומר טעם נוסף, והוא, דאי לא כפרש"י א"כ למה נאמר שבטיכם קודם זקניכם ושטריכם.

ולפירוש רש"י נמצא במקרא דידן ג' מדרגות חשובים, והיינו, הא' ראשיכם הב' זקניכם הג' שוטריכם וכנ"ל בשפ"ח, והנה לכאורה צ"ב מי הם הראשיכם, דבשלמא זקניכם בפשוטו היינו שבעים זקנים והיינו כמו בכל המקומות בתורה, ושוטריכם היינו שוטרים כפשוטו וכלעיל בפ' שופטים, אבל שוטריכם לכאן אין מובן למי הכונה, ואין מסתבר דכונת משה הי' לכלול את עצמו כיון דהי' ביום פטירתו וכדפרש"י בד"ה אתם. ואולי הכונה ליהושע ואלעזר שנהיו לראשי ישראל אחר משה ואהרן. ואולי הכונה לנשיא של כל שבט ושבט. וצ"ב.

ויעיין בתרגום יונתן ב"ע, דמאי דכתיב ראשיכם תרגם רשי סנהדרין דלכון, ומאי דכתיב ראשיכם זקניכם ושבטיכם תרגם ואמרכלי שבטיכון סביכון וסרכיכון יעו"ש, והיינו דראשיכם ושבטיכם תרי מילי נינהו (ולא כהנתבאר לרש"י דחד הוא), אלא דצ"ב מהו זקניכם והיינו סביכון, והרי כבר נאמר ראשיכם והיינו רשי סנהדרין דלכון. ואין מסתבר לומר דלהתרגום יונתן זקניכם דהכא היינו סתם זקנים. וצ"ב. ועיין רמב"ן.

כ"ט י'. טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחטב עציך עד שאב מימך. צ"ב דהרי במדבר לא היו עצים וכמו שמצינו במשכן שעשאוהו עם עצים שהעלו ממצרים ע"פ ציווי של יעקב אבינו וא"כ למה הוצרכו חוטבי עצים, ואף דמצינו שהי' מקושש עצים מ"מ גם שם צ"ב מנין היו לו עצים לקושש.

וכן צ"ב דהא איתא שכל נשיא עשה שביל בקרקע מהבאר עד מקום חניית שבטו וא"כ למה הי' צריך שואבי מים, ואם בשביל אחר שיכנסו לארץ ישראל הרי הי' את הגבעונים. ומרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ענה במכתב בזה"ל הבאר גידל סביבו עצים כדאיתא בתוספתא. ע"כ. והנה בברייתא דמס' מדות אות י"ט איתא, והיו מימי הבאר יוצאין ונעשין נהרים כו' ולא תאמר שמא בטילות המים (עיין כאן ביאור מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שם) אלא מגדלין להם כל מיני מעדנים מעין עוה"ב שנא' שלחך פרדס רמונים נרד וכרכום כו' יעו"ש, ויתכן דהיו צריכים להעצים כדי שהבינונים והרשעים יוכלו לבשל המן עי' יומא ע"ה א', ובשבילן היו צריכין את חוטבי העצים. וזהו מוסר השכל גדול. (מתוך ספרינו תשובות הגר"ח ח"א למו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בשער תשובות התורה תשובה ס"ה והארת אהרן שם אות מ"ג, יעו"ש). והעירוני עוד דיתכן שהיו צריכין העצים כדי לבשל מה שקנו מתגרי אוה"ע כדאיתאביומא ע"ה ב', ואין לומר שהיו צריכין העצים להחם מפני הקור כי לא היו צריכין לזה עי' זוה"ק פ' כי תשא והבן.

כ"ט י"ב. למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלקים כאשר דבר אליך וכאשר נשבע לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב. פרש"י וז"ל והוא יהיה לך לאלקים כו' ומדרש אגדה למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבת"כ הוריקן פניהם ואמרו מי

תשובה ויכופר לו אף הזדונות והיינו ע"י שגם יעביר על מדותיו.

ומש"כ רש"י והייתי מעביר עליהם, יעויין בתומר דבורה פ"א בביאור המדה 'לא החזיק לעד אפו' במש"כ שם זו מצוה אחרת כו' יעו"ש והבן.

כ"ט כ"ב. גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצבויים אשר הפך ה' באפו ובהמתו. הנה הכא כתיב כמהפכת סדום ועמרה וגו' ומשמע שהעונש יהיה כשל סדום ועמורה, ויש להעיר מדכתיב (איכה ד' ו') ויגדל עון בת עמי מחטאת סדם ההפוכה כמו רגע ולא חלו בה ידים ופרש"י וז"ל ויגדל עון וגו' פורענותם מוכיח עליהם שגדול עונם משל סדום, ההפוכה כמו רגע שהרי סדום לא נמשכה צרתם כרגע אחד נהפכה ולא חלו בה ידים ידי האויב כי המלאכים נהפכה כו' עכ"ל וחזי' דהעונש לא כשל סדום אלא יותר חמור משל סדום. וצ"ב. והעירוני ליישב דבסדום לא היו צ"ח קללות ומשא"כ בירושלים, ומרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ענה במכתב בזה"ל, עי' סנהדרין ק"ד ב', ע"כ. ושאלנו ע"ז בזה"ל, לא זכינו להבין כונת מרן בתשו', דלכא' מה דחזינן משם זה רק שמה שפרש"י באיכה ה"ז כפירוש בתרא דרש"י בסנהדרין, אבל עדיין אין זה מיישב בין הפסו' שבנצבים לבין הפסו' שבאיכה. וצ"ב כונת מרן, ומרן ענה ע"ז בזה"ל, כמהפכת סדום אבל נשאר מהם שירים, ע"כ.

כ"ט כ"ג. ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה. ולהלן כ"ד כתיב, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלקי אבתם אשר כרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים. צ"ב דהרי הגוים גם הם קיבלו מצוות והיינו ז' מצוות בני נח ואינם מקיימים אפי' מצוה אחת, ואיך יכולים ומעזים לומר על אשר עזבו את ברית ה' אבתם וגו', וכעין מה שארז"ל (ב"מ ק"ז ב') קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים. ואולי אה"נ ודאי דאין להם זכות רק עיקר כונת הכתוב לחילול ה' ע"י שכך יאמרו הגוים, אף שעצם מה שיאמרו אין צודק משום קשוט עצמך כו' וכן"ל. ועוד י"ל דעם הגוים הקב"ה לא כרת ברית. ויש מי שרוצה ליישב דאילו גוים שומרים מה שאבותם מסרו להם כדאי' ברש"י לעיל י"ג ז', אמנם עי' מש"כ בזה שם, ועוד אין זה מיישב, כי לגוים אין יצה"ר ואעפ"כ אינם מקיימים אפי' ז' מצוות, ומשא"כ אנו בני' דיש לנו יצה"ר מלאך תקיף וחזק ואעפ"כ משתדלין בעשיית וקיום המצוות.

יוכל לעמוד באלו התחיל משה מפייסם אתם נצבים היום הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה והרי אתם קיימים לפניו עכ"ל (ועיין כלי יקר פסו' י"א), הנה לכאורה מתוך מה שמשה רבינו פייסם אנו למידין דמה שאמרו ישראל מי יוכל לעמוד באלו היינו שחששו שתהיה כלייה לכלל ישראל ח"ו. ועיין בתומר דבורה פ"א בביאור המדה 'כי חפץ חסד הוא' ודוק.

כ"ט ט"ו. כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם. יש לדקדק היכי קאמר משה אשר ישבנו דהרי עיקר ישיבתו דמשה רבנו לא היה בארץ מצרים, שהרי ברח ממצרים כשבקש פרעה להרגו בפ' שמות וחזר רק שנה קודם שיצאו ממצרים כמבואר שם, ואיך קאמר על עצמו אשר ישבנו.

עוד יש לדקדק הכפילות, שהרי כבר אמר ואת אשר עברנו וא"כ מהו דקאמר שוב אשר עברתם. ואולי מ"ד אשר עברנו התכוין אליו (ולא אמר אשר עברתי, משום הענוה שהיה עניו מכל האדם כמ"ש סוף בהעלותך) ומ"ד אשר עברתם התכוין לכלל ישראל.

ויעויין תרגום יונתן דתרגם, ארום אתון ידעתון סכום שניא דיתיבנא בארעא דמצרים, וגבורן דעבד לנא ביני עממיא דעברתון, והיינו דמ"ד אשר ישבנו לא הי' כונתו לעצם הישיבה וממילא גם לא התייחס מי ישב, רק עיקר כונתו הי' 'למנין השנים' שבנ"י ישבו במצרים. גם יש להתבונן דהת"י תרגם רק מאי דכתיב אשר עברתם ולא תרגם גם מ"ד אשר עברנו. וצ"ב. ועיין בחזיקוני ובד' זקנים ובבעלי התוספות ובפי' הרא"ש.

כ"ט י"ח. והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה. פרש"י וז"ל למען ספות הרוה לפי שאוסיף לו פורענות על מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי מעביר עליהם וגורם עתה שאצרפם עם המזיד ואפרע ממנו הכל וכן תרגם אונקלוס בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זדנותא שאוסיף לו אני השגגות על הזדונות עכ"ל, ארז"ל (ר"ה י"ז א') כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר כו', ופרש"י וז"ל המעביר על מדותיו שאינו מדקדק למדוד מדה למצעים אותו ומניח מדותיו והולך לו כו', מעבירין לו על כל פשעיו ואין מדת הדין מדקדקת אחריהן אלא מנחת והולכת עכ"ל, והנה אי' בספה"ק דחטא היינו שוגג ופשע היינו מזיד (או מרד), ועי' ר"ה יז. ולפי"ז נמצינו למידין, דעדיין יוכל לעשות

ועיין בפ' הרא"ש ובד' זקנים מבעלי התוס', ועמ"ש בדבריהם ז"ל בס' ממגד שמים כרך שערי דין ומשפט חלק א' בסימן ו' יעו"ש.

הנני להעתיק ל' הרמח"ל בס' דרך עץ חיים השייך למקרא דידן, וז"ל דהנה תראה שחורבן בית קדשנו ותפארתנו ושגלינו מארצנו היה בעון ביטול תורה כמו שמבואר בתורתנו הקדושה ואמרו כל הגוים על מה ה' עשה ככה לארץ הזאת ... ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלוקי אבתם, וברית האמור שם היינו תורה, והנה כו' עכ"ל יעו"ש.

כ"ט כ"ח. הנסתר לה' אלקינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת. פרש"י וז"ל הנסתר לה' אלקינו ואם תאמרו מה בידינו לעשות אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד שנאמר פן יש בכם איש וגו' ואח"כ וראו את מכות הארץ ההיא והלא אין אדם יודע במטמוניו של חברו אין אני מעניש אתכם על הנסתר שאין לה' אלקינו והוא יפרע מאותו יחיד אבל הנגלות לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו ואם לא נעשה דין בהם יענשו את הרבים כו' עכ"ל, ארז"ל (קדושין מ' ב') ת"ר לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי כו' ר' אלעזר בר שמעון אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נדון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה כו' ע"כ יעו"ש, ועיין עוד תומר דבורה פ"א בביאור המידה 'לשארית נחלתו', והנה לפי הנתבאר בדברי רש"י הכא, אנו למידין דמה שמכריע את העולם לכף חובה היינו דוקא אם יש אפשרות להוכיח, אבל בלא"ה אין העולם נדון לכף חובה בשביל חטא היחיד. ונמצינו בזה למידין, כמה חומרת המצוה שצריך להוכיח את היחיד וכ"ש את הרבים, והיינו כדי שלא יתחייבו כולם, ומ"מ כשמוכיח צריך לזהר שלא להלבין פניו כמ"ש מרן הח"ח זצ"ל בס' חפץ חיים בכמה וכמה מקומות ויעו"ש שם בפתיחה בלאוין אות י"ד ובהלכות לשה"ר כלל ד' סעיף ד' יעו"ש. ועיין בתומר דבורה שם בביאור המידה 'לא החזיק לעד אפן' במש"כ וזו מדה ראויה כו' יעו"ש.

ל' ג'. **ושב ה' אלקיך את שבתך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה'**

אלקיך שמה. פרש"י וז"ל ושב ה' אלקיך את שבתך, היה לו לכתוב והשיב את שבתך רבותינו למדו מכאן שהשכינה כביכול שרויה עם ישראל בצרת גלותם וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם כו' עכ"ל, הנה בזמירות שבת קודש אומרים ברוך ה' יום יום יעמס לנו כו' ישיב לא נאמר כי אם ושב וקבץ, ולהנתבאר הכא הנכון לומר הוא, והשיב לא נאמר. שו"ר דבסידור וילנא כתבו עלה בזה"ל, ישיב לא נאמר כ"ה הגירסא במחזור ויטרי, ובגמרא הגירסא והשיב לא נאמר, מגילה כ"ט א', ע"כ, ושמעתי אנשי מעשה שאומרים הכל והיינו 'ישיב והשיב' לא נאמר כי אם ושב וקבץ.

ל' ט'. **והותירך ה' אלקיך וגו' לטובה כי ישוב ה' לשוב עליך לטוב כאשר שש על אבותיך.** יעו"ש מש"כ לעיל כי תבוא כ"ח ס"ג, יעו"ש והבן.

ל' י"ב. **לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה.** יש לדקדק בלישנא דקרא דלכא' הו"ל לא בשמים היא לאמר איך נעלה השמימה ונעשנה, ואולי י"ל דמאחר דרק משה ה' ראוי לעלות ולקחת מן השמים את התורה, ולהשמיענו כדי לעשות, לכן לא אמר הכתוב איך נעלה, והיינו משום דבאמת אין מי שראוי ה' לעלות מלבד משה.

כתב בעה"ט וז"ל, מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי"ה לומר שאינו יכול לעלות השמים אצל ה' אם לא שיהא נמול כו' עכ"ל, וכ"כ בפ' הרא"ש וז"ל מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי"ה רמז שבזכות מילה עלה למרום עכ"ל, וכ"ה בד' זקנים מבעלי התוספות וז"ל מי יעלה לנו השמימה הרי מילה בר"ת רמז שבזכות מילה עלה משה לשמים לקבל התורה עכ"ל. ואולי י"ל ע"ד זה עוד, והיינו דבתיבת מילה נרמז ב' תיבות והן מי לה' והיינו לרמז דמי יעלה לנו השמימה היינו מי שהוא לה', ולרמז עוד דהתורה היא למי שהוא לד' וכדתנן באבות (פ"ו מ"ד) כך היא דרכה של תורה כו' והיינו שכולו לה' ואז זוכה בכתרה של תורה. (וע"ע מש"כ בס' תשובות הגר"ח ח"א בקו' אבני אהרן בסוף סימן י', והבן).

בברכה מרובה,
אהרן בהגאון הגדול רבי יעקב הלוי גרנדש שליט"א